

REVIEW

SØREN HEIN RASMUSSEN OG RASMUS ROSENØRN (red.): *Amerika i dansk kulturliv 1945 – 1975*. Odense: Syddansk Universitetsforlag, 2010 (s. 279).

Bogen *Amerika i dansk kulturliv 1945 – 1975* udgivet i 2010 er en antologi bestående af 11 artikler, hvor et hold danske forskere med tilknytning til Syddansk Universitet undersøger USA's påvirkning på dansk kulturliv i perioden fra 1945 til 1975. Amerikaniseringen af europæisk kultur efter 1945 er et bredt undersøgt emne i langt de fleste europæiske lande, som blandt andet Frankrig, Holland, Sverige, Tyskland og Østrig. For Danmarks vedkommende er dette problemfelt dog hidtil været temmelig overset. Foruden *Amerika i dansk kulturliv 1945 – 1975* findes der kun ét større dansk arbejde vedrørende amerikaniseringsproblematikken af lignende omfang. Dette er bogen betitlet *Amerikanisering af det danske kulturliv i perioden 1945 – 58*, som blev udgivet i 1983. Bogen *Amerika i dansk kulturliv 1945 – 1975* markerer altså et yderst bemærkelsesværdigt brud på den længerevarende stilhed omkring amerikaniseringsproblematikken i Danmark.

Næsten alle artiklerne i antologien er bearbejdede indlæg fra konferencen *Kulturens amerikanisering 1945 – 1975*, holdt på Syddansk Universitet i november 2008 som den første konference under det for nyligt afsluttede forskningsprojekt *Amerikansk på dansk*. Idéen til projektet kom fra to forskere fra Institut for Historie, Kultur og Samfundsbeskrivelse på Syddansk Universitet i Odense, Klaus Petersen og Nils Arne Sørensen. Via samarbejde med en række forskere fra Danmark og udlandet ville de gerne bidrage til udvidelse af den danske forskning i amerikanisering på fire forskellige områder, herunder hjemmet og familien, kulturen, dannelsen og politisk økonomi¹.

Amerika i dansk kulturliv 1945 – 1975 er anden ud af fire antologier, som skal udgives i forbindelse med projektet. Angående formålet med denne publikation kan man sige, at den peger i to retninger. Hovedsageligt præsenterer den en række forskellige udtryk for amerikanisering, der lod sig bemærke i det bredt forståede danske kulturliv fra efterkrigstiden frem til 1975. Men for en stor del af artiklerne fra bogen gælder det også, at de overraskende nok afdækker mange af de forkerte, men dog udbredte forestillinger om den amerikanske påvirkning i Danmark. Dette er især tilfældet i Niels Dalgaard's artikel om science fiction – genren, Niels Kayser Nielsens

¹ Yderligere oplysninger om projektet kan findes på http://www.sdu.dk/om_sdu/institutter_centre/ihks/forskning/forskningsprojekter/c_+amerikansk_paa_dansk.

om idrætten og Peter Schepelerns artikel om filmen, som alle sammen argumenterer for, at amerikaniseringen på disse 3 kulturfelter ikke altid var så stærk, som man skulle tro. Og det er ikke mindst disse oplysende passager, der gør dette arbejde rigtig interessant.

Bogen begynder med et forord skrevet af projektets leder Nils Arne Sørensen, hvor han leverer en kritisk redegørelse for udviklingen af hovedtendenserne inden for den eksisterende amerikaniseringsforskning, såvel i udlandet, som i Danmark. Herunder ser han især på den bemærkelsesværdige ændring i forskningsperspektivet på dette område, som fandt sted i slutningen af 1980'erne. På dette tidspunkt blev det hidtidigt dominerende kulturimperialistiske syn på amerikaniseringsprocesser erstattet med et nyt perspektiv baseret på kulturmødeteorien. Denne kulturmødeorienterede tilgang fremhæves også som det teoretiske udgangspunkt for amerikaniseringsstudierne præsenteret i bogen, hvor langt de fleste artikelforfattere lægger hovedvægten på, hvordan de importerede amerikanske kulturmønstre blev modtaget og forandret ved overførslen til danske kontekster.

Denne kortfattede, men dog gennemskuelige teoretiske indledning gør det meget nemmere at finde den såkaldte røde tråd i antologien, som ellers spænder over flere forskellige kulturområder, fra litteratur, igennem kunst, musik, presse og sport hen mod film. På den anden side mangler forordet dog nogle helt grundlæggende oplysninger, som yderligere kunne belyse meningen med hele bogen, hvis de var der.

I denne sammenhæng kunne det have været hensigtsmæssigt at markere, hvem denne antologi egentlig henvender sig til. Ud fra dens baggrund kunne man forestille sig, at bogen er beregnet for et akademisk publikum med interesse for amerikaniseringsforskning. Når man dog ser nærmere på de enkelte artikler, opdager man hurtigt, at de snarere er af populærvidenskabelig karakter og virker lidt overfladiske i akademisk kontekst. Den anden vigtige ting, der savner forklaring, er valget af undersøgelsesperiode. Det eneste, som læseren får at vide herom er, at undersøgelsen omfatter perioden fra 1945 til 1975. Ingen af de udvalgte rammedatoer synes dog at være særlig skelsættende for amerikaniseringshistorie i Danmark, og af den grund er det svært selv at finde frem til en overbevisende forklaring på denne periodisering.

Lige efter forordet finder man Hans Hertels oversigtsartikel, hvor han først skitserer baggrunden for den gradvise overgang fra germanske til angelsaksiske kulturværdier, som i Danmarks tilfælde begyndte i 30'erne. Herefter leverer han en hurtig gennemgang af hele den undersøgte periode med henblik på udviklingen i receptionen af den amerikanske kultur på næsten alle de nævnte områder. Artiklen byder på en bred vifte af faktuelle oplysninger, hvor navne, datoer og titler på værker inden for flere forskellige kunstfelter overlapper hinanden. Af den grund kan Hertels artikel virke en smule overvældende ved første læsning, men set i lyset af de efterfølgende tekster fungerer den som en god, interessevækkende indledning til videreudvikling af bogens specifikke temaer.

Amerikaniseringen på de 6 udvalgte kulturområder analyseres igennem de næste 10 artikler, som først er blevet ordnet tematisk, og derefter kronologisk inden for de enkelte tematiske grupper. En sådan rækkefølge hjælper meget med at bevare overblikket over udviklingen i amerikaniseringsprocesser på de pågældende kulturområder årene igennem. Dette gælder først og fremmest for litteratur og musik,

som er de to bredest omtalte temaer i bogen. I denne sammenhæng kan man dog stille sig et spørgsmål, hvorfor resten af de undersøgte områder optræder så underrepræsenteret i forhold til litteratur og musik. Der er nemlig 3 artikler til dem hver, mens ethvert andet kulturområde er der kun én artikel til.

Det mest udtømmende behandlede tema i bogen synes at være amerikansk påvirkning på dansk litteratur, som er blevet omtalt under en mere eller mindre planlagt inddeling i 2 faser. Den første fase, dvs. de første år efter krigen, præsenteres i Søren Schous artikel, hvor man kan finde en spændende skildring af den amerikanske litteraturs svære og langsomme gennembrud i Danmark, samt nogle første eksempler på amerikanske inspirationer hos sådanne danske forfattere, som f. eks. Hans Severinsen (1900-1956) og Finn Gerdes (1914 – 1995). Efterkrigstiden beskrives videre i Niels Dalgaards lidt provokerende artikel om den amerikanske science fiction-litteraturs betydning for udviklingen af genrens danske udgave. Her er konklusionen, at de amerikanske forbilleder overraskende nok har spillet en meget mindre rolle for denne genres udvikling i Danmark, end forskellige europæiske traditioner. Endelig kommer Anne Marie Mai, som skriver om amerikanisering i midttressernes opbrud fra modernismen. Ved hjælp af mange velvalgte eksempler viser hun, hvordan den amerikanske litteratur fremtræder hos en del danske modernistiske forfattere som et modstykke til den kulturradikale modernisme repræsenteret af Klaus Rifbjerg og Villy Sørensen.

Ingen af de 3 nævnte artikler fra litteratursektionen præsenterer nogen konkrete påvirkninger fra værk til værk eller fra det ene forfatterskab til det andet. Ikke desto mindre giver de tilsammen et sammenhængende billede af, hvordan de vigtigste litterære forbilleder fra Amerika blev overtaget og kreativt udnyttet i dansk sammenhæng inden for de første 20-25 år efter krigen. Sådan forholder det sig også med resten af artiklerne i antologien, hvor kulturmødetilgangen tydeligt kommer til udtryk på alle de undersøgte kulturområder. Henrik Marstal fortæller i sin artikel om fordanskningen af amerikanske protest- eller folkesange; Annemette Kirkegaard viser, hvor kompleks den danske rockkulturs relation til Amerika var i op igennem 1960'erne, og Hein Rasmussen og Rasmus Rosenørn ser på, hvordan magasinerne *Billed-Bladet* og *Se Hør* skabte deres eget billede af drømmelandet Amerika under inspiration fra amerikanske billedmagasiner. Således udfordrer artikelforfatterne den traditionelle opfattelse af amerikansk indflydelse på europæisk kultur og giver mange gode eksempler på, at de amerikanske forbilleder ikke altid presses ned over nogle uvidende Europæer, men at Europæerne ofte selv går i dialog med dem og forandrer dem efter lokale forhold.

Overordnet set er bogen *Amerika i dansk kulturliv 1945-1975* en samling vældig spændende artikler, hvor den danske og amerikanske fin- og populærkultur mødes i efterkrigstiden og skaber den moderne, amerikansk-inspirerede, men dog stadigvæk særegent danske kulturvirkelighed. Takket være inddragelsen af perspektiver fra så mange forskellige humanistiske fagtraditioner danner bogen en oplagt baggrund for forståelse af de talrige amerikanske påvirkninger, som man finder i nutidens danske kultur og litteratur. Den kan både betragtes som et yderst væsentligt bidrag til den hidtidige amerikaniseringsforskning i Danmark, og et udmærket udgangspunkt for videre studier på dette område. Og dem er der stor behov for, for det er klart, at

amerikaniseringsprocesser i Danmark rækker langt ud over det skel, som er blevet sat ved dette projekt.

Aldona Zańko

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza

Katedra Skandynawistyki

Collegium Novum

al. Niepodległości 4

61-874 Poznań

Poland

albl@amu.edu.pl